
POROČILA REPORTS

RAZSTAVNA IN PRIREDITVENA DEJAVNOST SEM V LETU 2024

Maja Kostric Grubišić in Katarina Nahtigal

288

Leto 2024 je bilo za Slovenski etnografski muzej izjemno pestro in uspešno, zaznamovano z intenzivno razstavno in programsko dejavnostjo, ki je prispevala k ohranjanju in promociji slovenske in zunajevropske kulturne dediščine. Osrednji dosežek leta je bila uspešno izvedena postavitev večjega, drugega dela nove stalne razstave *Človek in čas: Od ponedeljka do večnosti*. Poleg tega je muzej realiziral dve občasni razstavi, ki sta pritegnili veliko pozornosti: osrednjo lastno razstavo *Maksim Gaspari: Ustvarjene podobe naroda* in večjo medinstitucionalno razstavo *Azija sredi Ljubljane: Življenje Skuškovce zbirke*. Izpeljane so bile še tri lastne manjše občasne razstave, ena medinstitucionalna in pet gostujočih (od tega tri manjše). SEM je postavil eno zunanjo razstavo (na ograji pred Kavarno SEM), s šestimi razstavami je gostoval po Sloveniji in s štirimi v mednarodnem prostoru (pri čemer je deloval tudi kot Koordinator varstva nesnovne kulturne dediščine). Na Kitajskem je gostovala odmevna razstava *Čebelarska kultura in umetnost Slovenije*. Letna bilanca torej pokaže 23 razstav in dva virtualna sprehoda, s katerima je SEM bistveno razširil dostopnost svojih zbirk.

Vsestranska aktivnost se je kazala tudi v izvajanju prireditvene dejavnosti. SEM je skupaj realiziral kar 678 vsebin, prireditev in dogodkov (lastnih in gostujočih), kar pomeni povprečno več kot dve vsebini na dan od januarja do decembra 2024 (od tega 414 vodenih ogledov po razstavah). V letu 2024 je muzej obiskalo 25.614 obiskovalcev, od tega 7445 obiskovalcev v skupinah (29 %) in 18.169 individualnih obiskovalcev (71 %). SEM je beležil več kot 162.935 spletnih uporabnikov na svoji spletni strani in 9386 na spletni strani Koordinatorja NKD (skupaj 172.321 uporabnikov) in je angažirano komuniciral s približno 16.017 sledilci na družbenih omrežjih.

SEM se je v letu 2024 pojavil v več kot 264 medijih s 1175 objavami. Največ objav v letu 2024 je bilo na spletu (62 %), sledijo objave v tiskanih medijih (23 %), na radiu (11 %) in televiziji (4 %). Glede na leto 2023 se je v letu 2024 za 5 % povečalo število medijev, ki so poročali o SEM, število objav pa je ostalo približno enako. Muzej je svoje programe intenzivno komuniciral tudi preko digitalnih kanalov, saj je na družbenih omrežjih pripravil kar 1744 objav. Skupni programski doseg, ki zajema program v živo in na spletu, je tako dosegel izjemno število 2422 enot.

Razstave iz leta 2023

Poleg stalnih razstav je bilo v letu 2024 na ogled pet razstav iz preteklih let: 14. januarja se je zaprla razstava *Sveti konji – nebesni jezdeci* (na ogled je bila od oktobra 2022), 18. avgusta se je po skoraj treh letih zaprla razstava *Ljudska umetnost med domom in svetom: Zbirki SEM in ljudske umetnosti NSK skupine IRWIN*; iz leta 2023 pa so bile na ogled še medinstitucionalna razstava *Triennale rokodelstva* (do 3. marca 2024), gostujoča razstava *Poljske jaslice* (do 28. januarja 2024) in osebna razstava študentov ALUO z naslovom *Čas in nematerialnost* (do 11. februarja 2024). Na ploščadi pred upravno hišo SEM je stalno na ogled *Rubikova kocka reciklaže senc&e@mocij* umetnice Eve Petrič.

Razstave v letu 2024

289

Stalna razstava

Človek in čas: Od ponedeljka do večnosti (razstavna hiša SEM, od 2. junija 2024)

(Avtorice in avtorji: Ralf Čeplak Mencin, Gregor Ilaš, Katarina Nahtigal, Natalija Polenec, Tanja Roženberger, Polona Sketelj, Nadja Valentinčič Furlan, Blaž Verbič, Janja Žagar, Nena Židov / SEM; zasnova prostorske postavitve, umestitev razstavnih elementov in celostno oblikovanje razstave: Rok Kete; celostna grafična podoba, grafično oblikovanje razstave in ilustracije interaktivnih točk: Melissa Cerić; sodelavci SEM: uredniški odbor razstavnih besedil: Gregor Ilaš, Natalija Polenec, Polona Sketelj, Nadja Valentinčič Furlan, Nena Židov; snemanje, pridobivanje in urejanje filmskega gradiva: Nadja Valentinčič Furlan; pridobivanje slikovnega gradiva in literature: Miha Špiček, Mojca Račič in avtorji razstave; idejna zasnova animacije *Čas na obrazu*: Janja Žagar; idejna zasnova video mapiranja *Plastenje časa*: Natalija Polenec, Polona Sketelj, Blaž Verbič; idejna zasnova in izbor *Brezčasnih zgodb*: Katarina Nahtigal; idejna zasnova interaktivne točke *Občutek za čas*: Irena Plešivčnik, Natalija Polenec, Blaž Verbič in Žiga Černe, Ivan Žilič; idejna zasnova interaktivne točke *Izbrane novice časopisa Delo*: Živa M. Brecelj, Natalija Polenec, Polona Sketelj; pomoč pri grafičnem oblikovanju: Maja Kocjan; komuniciranje in programi: Maja Kostrić Grubišić, Živa M. Brecelj, Maja Kocjan, Gregor Ilaš; restavriranje in konserviranje predmetov: Gregor Kos, Žiga Rehar, Ana Motnikar, Jožica Mandelj Novak; pedagoške vsebine: Katarina Nahtigal, Sonja Kogej Rus; tehnična podpora: Boštjan Marolt, Silvester Lipovšek, Kristijan Dolenc Rojko, Jan Sintič; izvedba tekstilnih elementov: Jožica Mandelj Novak; administrativna podpora: Natalija Bubnjar; zunanji sodelavci: strokovne sodelavke in sodelavci: Aleš Črnič, Jožica Hafner, Marija Janežič, Lučka Kajfež Bogataj, Tom Levanič, Matjaž Lindič, Maks Merela, Boris Andrej Mlakar, Marko Mugerli, Rok Omahen, Martina Peštaj, Kolja Saksida, Uši Sereinig, Ivan Šprajc, Cveto Zgaga; zgodbe in misli o času: Univerza za tretje življenjsko obdobje v Ljubljani – Skupina za kreativno pisanje pod mentorstvom Neli Filipić ter posameznice in posamezniki; lektura slovenskih panojskih besedil: Ingrid Slavec Gradišnik; lektura slovenskih podnapisov in misli: Vilma Kavšček; prevodi v angleščino: Helena Biffio Zorko; lektura angleških besedil: Paul Steed; oblikovanje in izvedba osrednjih scen: Katarina Marov, Monika Smolič; izvedba video mapiranja *Plastenje časa*: Beam Team – Stella Ivšek, Anja Romih, Črt Trkman, Aleš Zupanc; izvedba animacije *Čas na obrazu*: Stella Ivšek, Pia Klančar; programiranje avdiovizualnih vsebin in montaža opreme: Grega Lebar – Nanostudio;

zvočno snemanje pravljič: Lenča Ambrožič, Samo Pavlica – Radio Študent; izvedba interaktivne točke *Občutek za čas*: Ivan Žilič – Timing Ljubljana; izvedba interaktivne točke *Izbrane novice časopisa Delo*: Delo d.o.o., Peter Vrškovnik; izvedba razstave: RSN Media d.o.o., Vimo d.o.o.; gradivo na razstavi: razstavljeni predmeti: Slovenski etnografski muzej, Gozdarski inštitut Slovenije, Judovski kulturni center Ljubljana, Muzej krščanstva na Slovenskem, Muzej Velenje, Narodni muzej Slovenije, Pokrajinski muzej Kočevje, Tehniški muzej Slovenije, Tržiški muzej, Zavod za varstvo kulturne dediščine Slovenije – Območna enota Ljubljana, zasebniki; viri fotografij: Slovenski etnografski muzej, Alamy, Dežela kozolcev, Fakulteta za fiziko Univerze na Dunaju, Foto agencija Bobo, Inštitut za arheologijo Znanstvenoraziskovalnega centra Slovenske akademije znanosti in umetnosti, Kléber Rossillon, Muzej in galerije mesta Ljubljane, Muzej novejšje in sodobne zgodovine Slovenije, Muzej novejšje zgodovine Celje, Muzej rezijanskih ljudi, Narodna fototeka Mehike, Narodni muzej Slovenije, Oddelek za etnologijo in kulturno antropologijo Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani, Oddelek za lesarstvo Biotehniške fakultete Univerze v Ljubljani, Pokrajinski muzej Celje, Pokrajinski muzej Kočevje, Pokrajinski muzej Koper, Shutterstock, Slovenski državni gozdovi, Wikipedia, Zavod za varstvo kulturne dediščine Slovenije – Območni enoti Ljubljana in Novo mesto, Zgodovinski muzej Vendsyssel, zasebni arhivi; filmsko gradivo: Kustodiat za etnografski film Slovenskega etnografskega muzeja, Radiotelevizija Slovenija, Aardman Animations, Casablanca, Viba film Ljubljana, Windrose, Zagreb film, ZVVIKS)

Utrinek s stalne razstave *Človek in čas*: *Od ponedeljka do večnosti* (foto Blaž Verbič)

Od ponedeljka do večnosti je konceptualno drugi del nove stalne razstave *Človek in čas*. Pripoveduje o človekovem odnosu do časa, o doživljanju, dojemanju in razumevanju tega znanega, a hkrati skrivnostnega spremljevalca življenja. O času premišljujemo, govorimo, ga občutimo, raziskujemo, merimo in beležimo z različnih zornih kotov.

Opazujemo ga na sebi, na drugih živih bitjih, na predmetih, v prostoru ... Razstava obiskovalca nagovarja z vprašanji, kaj »dela« Čas? Kroži, teče, ustvarja plasti, stoji ali se le zdi? Čas sam prav zares ne počne ničesar – gre za človekove podobe in ubeseditve ponavljajočih se ritmov, zaporedij, plasti, postankov in navideznosti časa. Sprašujemo se, ali čas vedno teče enako. Se nam včasih zdi, da gre prehitro, ali pa se nam ustavi?

V petih vsebinskih sklopih so na ogled številni predmeti, fotografije in filmi, ki prikazujejo različne odtenke časa. Raznovrstni muzejski in simbolni predmeti spodbujajo razmišljanja o tem, kako doživljamo, razumemo in občutimo čas. Razstava opominja na ciklično dojemanje časa skozi prikaze naravnih pojavov, biološkega ritma, merjenja časa, delovnega in prostega časa, praznikov, ki določajo naše življenjske ritme. Spomni, kako in s katerimi napravami so merili čas v preteklosti, kako ga merimo danes, kako delujejo sončne ure, kako je nastal koledar, kaj je svetovni čas, zakaj smo uvedli časovne pasove. O linearnosti časa poda razmislek skozi predmete in zgodbe človekovega življenja od rojstva, preko življenjskih mejnikov do smrti. Obiskovalca sprašuje, kako v prostoru, na predmetih, v naravni in kulturni krajini »vidi« in razume čas. Na ogled so ure, oblačila, obutev, igrače, pohištvo, spominki, darila, digitalna oprema, gospodinjski pripomočki, orodje, umetniški in rokodelski izdelki itd., ki odsevajo čas z zapisanimi letnicami, sledmi obrabe, slogovnimi značilnostmi ali zgodbami posameznikov. Z opazovanjem stavb, spomenikov in predmetov ali s poslušanjem glasbe jih glede na slog in simbolni pomen umeščamo v različna zgodovinska, časovna obdobja. Razstava izpostavi tudi notranja občutja, ko se nam zdi, da se čas ustavi v posebnih življenjskih situacijah ali pa občutimo večnost v religijah, mitologijah in pravljičah. Odpira tudi vprašanja, kako se čas obnaša denimo v umetnosti, knjigah, filmih, katere medije uporabljamo za dokumentiranje osebnega in skupnega časa ter kdaj v umetnosti in medijskih podobah iščemo predvsem odmik od dejanskega časa.

S predmeti in podobami iz naše intimne in kolektivne zavesti razstava spodbuja obiskovalce k povezovanju s spomini na določena življenjska obdobja in dogodke ter jih popelje v preteklost, sedanjost in prihodnost. Nanizane misli različnih posameznikov in vprašanja o aktualnih temah, povezanih s časom, obiskovalce vodijo v razmislek o njihovem osebnem doživljanju časa.

Osrednja razstava SEM

Maksim Gaspari: Ustvarjene podobe naroda (razstavna hiša, 24. oktober 2024–31. oktober 2025)

(Avtorica zasnove razstave, kustosinja razstave, vodja projekta in besedila: dr. Bojana Rogelj Škafar; arhitektura in grafično oblikovanje: Miran Mohar, Studio Ploca, zanj Hana Marisa Mohar in Frane Stančič; strokovni sodelavec: Robert Kužnik; dokumentacija: Miha Špiček; restavracija: Gregor Kos, Žiga Rehar, mag. Ana Motnika, Jožica Mandelj Novak; programi in izobraževalne dejavnosti: Sonja Kogej Rus, Katarina Nahtigal; komuniciranje: mag. Maja Kostrič Grubišič, Živa M. Breclj, Maja Kocjan; video gradivo: dr. Nadja Valentinčič Furlan; foto, video zbirke razglednic: Blaž Verbič; koordinatorka izvajalcev: Natalija Bubnjar; tehnična podpora: Boštjan Marolt, Silvester Lipovšek)

Odmevna velika razstava, na kateri je bilo na ogled več kot 120 Gasparijevih slik iz javnih in zasebnih zbirk, je razkrivala motiviko, ki jo je slikar Maksim Gaspari (1883–1980) črpal iz etnografske dediščine, pri čemer je izpostavljala motive pripadnostnih kostumov, svatbe, dedka Mraza in čebelarstva ter bogastvo Gasparijevih razglednic.

292

Po besedah avtorice in kustosinje razstave je celoten Gasparijev opus med 20. in 80. leti 20. stoletja sooblikoval množični likovni okus Slovencev. Pripomogel je k določitvi sestavin za oblikovanje narodove istovetnosti ter vplival na njihovo rabo in utrjevanje notranje in zunanje razpoznavnosti. S tem je pomembno vplival na področje vzgoje in izobraževanja, propagande in odnosov z javnostmi. Rdeča nit Gasparijevega likovnega izraza je ustvarjanje podob načina življenja slovenskega naroda, ki ga je študijsko raziskoval in premišljeno umetniško dopolnjeval. Umetnikova izbira motivov je povezana tudi z njegovim delom, saj je bil Gaspari kot restavrator in risar 20 let zaposlen v Etnografskem muzeju. To mu je omogočalo neposredni stik z muzejskimi etnografskimi zbirkami. V muzeju pridobljena znanja je v različnih zvrsteh svoje likovne ustvarjalnosti uporabljal za interpretacijo etnografske dediščine.

Utrinek z razstave *Maksim Gaspari: Ustvarjene podobe naroda* (foto Tomo Jeseničnik)

Razstava je bila razdeljena na štiri tematske prostore – belo-modrega, rdečega, zlatega in srebrnega, v katerih so predstavljeni umetnikovi življenjski mejniki, dialog med muzejskimi predmeti in njegovimi risbami, slike z motiviko mitoloških korenin naroda in simbolov slovenstva; sledili so leto, letni časi in prazniki, čebelarški motivi, ples in glasba ter motivi z obrobja družbe. Razstavno pripoved so zaokrožali predmeti vizualne množične kulture z Gasparijevo motiviko mnogih razglednic, ki jih je ustvaril.

Maksim Gaspari je imel pomembno vlogo pri vzpostavljanju likovne podobe mitoloških likov, ki so postali sestavine slovenske narodne simbolike. Izstopali so Lepa Vida, Mlada Breda, Kralj Matjaž, Zlatorog, Blejsko jezero in nagelj, zlasti pa Slovenska

Marija kot narodova univerzalna zavetnica, ki je pogosto odeta v pripadnostni kostum. Slovenska Marija je bila tudi osrednja vizualna podoba razstave.

Razstava je prikazala tudi bogastvo Gasparijevih razglednic. Po prvi svetovni vojni so te postale del množične propagande oziroma posebna zvrst reklamnih tiskovin, s katerimi so podjetja komunicirala s kupci. Bile so medij, s katerim je Dijaško umetniško društvo Vesna na Dunaju na začetku 20. stoletja vstopilo v polje množične kulture. Leta 1904 je klub založil in izdal 36.000 razglednic, med njimi tudi serijo Slovensko dekle Maksima Gasparija. Po drugi svetovni vojni je postal motivni svet Maksima Gasparija sestavni del trženja v množični kulturi.

Nenazadnje pa je razstava opomnila tudi na dejstvo, da je bil prav Maksim Gasparisti, ki je ustvaril podobo dedka Mraza, kakršno poznamo še danes. Po drugi svetovni vojni se je namreč v novem družbenem sistemu kot umetnik lotil likovne podobe iz Rusije uvoženega dedka Mraza. Po naročilu Zveze prijateljev mladine so leta 1952 izšle tri razglednice z motivom dedka Mraza, oblečenega v kožuh, s polhovko na glavi in cekarjem, na katerem je namesto monograma IHS ali srca naslikana rdeča peterokraka zvezda.

Lastne manjše občasne razstave

Ponikovske mačkare (razstavna hiša, 8. februar 2024–10. marec 2024)

(Avtorja razstave: mag. Adela Pukl, dr. Tomaž Simetinger; kustosinja razstave: mag. Adela Pukl; strokovni sodelavci razstave: Janez Gačnik, mag. Anja Jerin, Miha Špiček, Blaž Verbič; oblikovanje razstave: Maša Bogataj u. d. i. a., Barbara Bogataj - Kokalj, u. d. i. a.; restavriranje razstavljenih predmetov: Gregor Kos, mag. Ana Motnikar, Žiga Rehar; komuniciranje: mag. Maja Kostrić Grubišić, mag. Irena Plešivčnik; fotografije: Adela Pukl, Tomaž Simetinger, Miha Špiček, Blaž Verbič; film: Ponikovske mačkare, Ponikve, 2007, snemanje Nena Židov, montaža Manca Filak, produkcija Slovenski etnografski muzej, 2017, 10 minut; jezikovni pregled: Irena Destovnik; prevod: Tanja Ostrman Renault; tehnična pomoč: Boštjan Marolt)

Razstava pustnih likov, ki jo je pripravil SEM kot Koordinator varstva nesnovne kulturne dediščine, je bila že tradicionalno odprta na Prešernov dan. Predstavila je pet celotnih pustnih oprav ponikovskih mačkar (*ta lep par – punca in fant, petelin, podive in krznena košuta*), fotografije drugih pustnih likov in film o poteku pustne šege na pustni torek.

Ponikovske mačkare, tradicionalna pustna skupina iz Ponikev (Dobrepolje), se na pustovanje pripravljajo že nekaj tednov pred prireditvijo. Sestajajo se v gasilskem domu, kjer iz papirja izdelujejo naličja (larfe) in popravljajo drugo pustno opremo (limanje). Dediščino (maske, oprave in šego) ohranjajo člani (neformalne) fantovske skupnosti. Že mesec dni pred pustom začnejo po vasi poditi otroke, na pustno nedeljo raznašajo pustni časopis in pripravljajo poseben program. Na pustni torek, dan glavnega dogajanja, dopoldne uprizorijo *poberijo* po hišah, popoldne predstavo s šaljivim programom, zvečer ples po hišah in zabavo s sprejemom v fantovsko skupnost. Pustno dogajanje na pepelnico konča sežig pusta.

Skupino Ponikovskih mačkar sestavljajo različni tradicionalni liki (*podivci, ta star in ta stara, ta lep par, godec*). Med najznačilnejše sodi pet podivcev (*petelin, košuta, Huhu, policaj in podive*) z visokimi pokrivali in naličji, s pisanimi oblekami in z ogrinjali. Maske Ponikovskih mačkar ne smejo zapustiti vasi, nadenejo pa si jih lahko le v fantovsko družbo že sprejeti domači fantje. Potek pustne šege je povsem v rokah neformalne fantovske družbe HU-ZPP. Člani fantovske družbe so (brez izjeme) domačini. Vanjo se lahko na povabilo vključijo pri šestnajstih letih, člani ostanejo do poroke oz. dokler ne dobijo otroka. Fantovska družba je med ključnimi dejavniki javnega življenja v Ponikvah. Organizira piknike, kresovanja, izlete, postavlja mlaje mladoporočencem in obiskuje poroke. Na pustni torek zvečer morajo fantje, da postanejo člani družbe, opraviti krst.

294

Prepletenost svetov: Zunajevropske zbirke v obdobju neuvrščenosti (razstavna hiša, 9. maj–9. september 2024)

(Vodja razstavnega projekta: dr. Tina Palaić; avtorja razstave in besedila: dr. Tina Palaić, dr. Marko Freljih; avtorja fotografskega dela razstave: Miha Špiček, Blaž Verbič; grafično oblikovanje in postavitve razstave: Maja Kocjan; pomoč pri oblikovanju: Žiga Rehar; gradivo za razstavo so prispevali: Slovenski etnografski muzej, Narodni muzej Slovenije, Pokrajinski muzej Celje, Pokrajinski arhiv Maribor, Knjižnica Ivana Potrča Ptuj, Marinka Oblak / arhiv Pavle Štrukelj, Radiotelevizija Slovenija; raziskave in razstave o Afriki, spremljevalni film k razstavi: dr. Nadja Valentinčič Furlan; izobraževalni programi: Sonja Kogej Rus, Katarina Nahtigal, Nina Dečko; komuniciranje: mag. Maja Kostrić Grubišić, Živa M. Brecelj, Maja Kocjan; tehnična podpora: Silvester Lipovšek, Boštjan Marolt, Kristijan Dolenc Rojko; prevod: Urška Furlan; jezikovni pregled: Vilma Kavšček)

Slovenski etnografski muzej je v letu 2024 obeležil 60. obletnico vzpostavitve Muzeja neevropskih kultur v Goričanah. Ob tej priložnosti je sočasno odprl dve razstavi: *Prepletenost svetov: Zunajevropske zbirke v obdobju neuvrščenosti* in *Popotovanja spominov preko krajin Alžirije v 60. letih 20. stoletja*, avtorice Nine Zdravič.

Vrhunec povezav med slovenskim prostorom in državami globalnega juga sega v obdobje po drugi svetovni vojni, ki ga je zaznamovalo tudi gibanje neuvrščenih. Gibanje je povežalo številne po drugi svetovni vojni nastale neodvisne države s kolonialno preteklostjo. Med državami ustanoviteljicami gibanja je bila tudi Jugoslavija, ki je poleg političnega sodelovanja razvijala sodelovanje z državami v razvoju tudi na ekonomskem, znanstveno-tehničnem, kulturnem in izobraževalnem področju.

Avtorja razstave *Prepletenost svetov: Zunajevropske zbirke v obdobju neuvrščenosti* sta na razstavi izpostavila takratno tesno sodelovanje na področju kulture, ki je vključevalo večstransko predstavljanje del umetnikov iz držav neuvrščenih. Prirejali so zlasti etnološke razstave iz azijskih, afriških in južnoameriških držav. Tako so države v razvoju postale pomemben del jugoslovanskega političnega, znanstvenega, kulturnega in javnega diskurza.

Razstava je na eni strani osvetlila gradivo iz Muzeja neevropskih kultur iz Goričan – takratno zamišljanje Drugega v slovenskem prostoru je bilo predstavljeno s fotografskim

gradivom z razstav, razstavnih katalogov in plakatov ter izsekov iz časopisov in publikacij. Na drugi strani pa je razkrila obdobje gibanja neuvrščenih, ko so se za kulture v državah v razvoju zanimali številni slovenski strokovnjaki in strokovnjakinje. Za študij ali raziskovanje so lahko pridobili jugoslovansko štipendijo ali štipendijo države gostiteljice, nekateri pa so te dežele obiskali v okviru poklicnih zadolžitev ali turističnih aranžmajev.

Na razstavi je bilo predstavljeno delo treh kustosinj, ki so kot muzejske strokovnjakinje z afriško celino vzpostavile posebne vezi. Zgodbe treh žensk je povezovalo njihovo prizadevanje za razvijanje znanstvenega in muzejskega dela, povezanega z afriško celino. Pavla Štrukelj, kustosinja Muzeja neevropskih kultur, je priredila vrsto avtorskih in gostujočih razstav iz številnih afriških držav, mnoge je tudi obiskala. Bernarda Perc, kustosinja Pokrajinskega muzeja na Ptuj, je študirala v Egiptu in Münchnu in si kot prva slovenska egiptologinja prizadevala za razvoj te vede v Sloveniji. Štefka Cobelj, direktorica Pokrajinskega muzeja na Ptuj, pa je po svoji upokojitvi kot svetovalka za muzejsko dejavnost razvijala muzealstvo v Somaliji.

Popotovanje spomina preko krajin Alžirije v 60. letih 20. stoletja (razstavna hiša, 9. maj–9. september 2024)

(Kustosinja in avtorica razstave: Nina Zdravič; znanstvena sodelavca: dr. Marko Frelih, dr. Bojana Rogelj Škafar; likovna interpretacija vsebinskega koncepta razstave in grafično oblikovanje: Mojca Turk; besedila: Nina Zdravič; video s fotografijami: Andrej Zdravič; koordinatorka razstave: mag. Maja Kostric Grubišić; dokumentacija in digitizacija fotografskega arhiva: Blaž Verbič; restavratorji: mag. Ana Motnikar, Jožica Mandelj Novak, Gregor Kos, Žiga Rehar; komuniciranje in programi: mag. Maja Kostric Grubišić, Živa Brecelj, Maja Kocjan; programi in izobraževanje: Sonja Kogej Rus; knjižnica: Gregor Ilaš; tehnična podpora: Silvester Lipovšek, Boštjan Marolt; fotografije: dr. Franjo Zdravič MD in A.Z. (Alžirija 1963 – 1967), Abdeslam Khelil (črno-bele fotografije iz Sahare, 1965); scenarij in restavriranje fotografij za video: Andrej Zdravič; zbirka predmetov in fotografij na razstavi: zapuščina družine Zdravič; prevodi: David Limon, Nina Zdravič; jezikovni pregledi: Vilma Kavšček, dr. Bojana Rogelj Škafar, David Limon.)

Razstavna pripoved je vabila k odkrivanju Alžirije, retrospektivno je portretirala v veliki meri še neokrnjeno naravo in nekatere tradicije, skozi razstavne sklope je priklicala poti, pokrajine, puščavo, podeželje in poglede na raznoliko alžirsko kulturno krajino iz 60. let 20. stoletja. Avtorica je z utrinki na ta čas v Alžiriji obudila spomine zlasti na številna družinska potovanja in predstavila drobce pričevanj o bogastvu naravne in kulturne dediščine te severnoafriške države in, kot pravi sama, je razstava neke vrste zrcalni portret – nasprotni tok idej o tem obdobju v državi, ki je takrat gradila svojo neodvisnost. Osamosvojitve Alžirije leta 1962, ki je sledila sedemletni vojni za neodvisnost, je predstavljala za to državo zgodovinsko prelomnico z otipljivimi znamenji prehoda izpod evropske kolonialne vladavine in njenimi posledicami.

Utrinek z razstave *Popotovanje spomina preko krajin Alžirije v 60. letih 20. stoletja*
(foto Blaž Verbič)

Alžirija se je v prvih letih neodvisnosti soočala s pomanjkanjem strokovnjakov, znanj in ustrezne infrastrukture, kar je kot država v razvoju reševala s podporo in z zavezništvom držav gibanja neuvrščenih. Z njimi je sodelovala in razvila uspešno mednarodno »tehnično kooperacijo«, ki je spodbujala prenos znanja, gospodarski in socialni napredek, predvsem z nekdanjo SFR Jugoslavijo, katere del je bila tedaj Slovenija. V okviru tega sodelovanja je bil avtorčin oče, zdravnik prof. dr. Franjo Zdravič, specialist za plastično in rekonstruktivno kirurgijo, leta 1962 napoten na večletno medicinsko misijo v Alžiru. Drugi družinski člani so se mu pridružili leta 1963 in tam ostali štiri leta, do 1967.

Na razstavi je bila predstavljena manjša zbirka umetnostnih obrti Berberov (nakit, preproge, lončene in bakrene posode), ki imajo pomembno vlogo pri ohranjanju severnoafriške kulture, njenih tradicij in simbolov, ter so zanimive zaradi geometrijskih vzorcev, likov, trikotnikov, rozet, rombov, krogov, črt, pik. Dekorativni motivi na nakitu, preprogah, keramiki so prikazali bogato ustvarjalnost – kot likovna interpretacija filozofskih razlag sveta, življenja, ver ter mysticizma. Predmeti so bili zbrani na družinskih potovanjih po Alžiriji.

Edinstvene prizore narave alžirskih pokrajin na razstavi je prikazoval video s fotografijami iz obsežnega družinskega arhiva starih diapozitivov in negativov. Izdelal ga je filmski ustvarjalec in režiser Andrej Zdravič. Na ogled je bila tudi manjša zbirka izvirnih črno-belih umetniških fotografij alžirske puščave, ki jih je leta 1965 posnel priznani alžirski mojster fotografije Abdeslam Khelil iz mesta Ouargle v oazi Sahare in jih podaril avtorčinemu očetu.

Medinstitucionalne razstave

Azija sredi Ljubljane: Življenje Skuškov zbirke (razstavna hiša, 29. maj 2024–maj 2026)

(Avtorji razstave: dr. Helena Motoh / ZRS Koper, dr. Nataša Vampelj Suhadolnik / FF UL, dr. Gerald Kozicz / TU Graz, Max Frühwirt / TU Graz, mag. Ralf Čeplak Mencin / SEM; besedila: dr. Tina Berdajs, mag. Ralf Čeplak Mencin, Max Frühwirt, dr. Klara Hrvatin, dr. Gerald Kozicz, dr. Helena Motoh, dr. Chikako Shigemori Bučar, dr. Nataša Vampelj Suhadolnik, dr. Maja Veselič, dr. Nataša Visočnik Gerželj, študentke Oddelka za azijske študije FF UL (Ajda Pristovšek Podergajs, Wang Liang, Lucija Berčič); oblikovanje razstave: RAKETA / projektna skupina: Katjuša Kranjc, Maja Horvat, Rok Kuhar; vizualna interpretacija vsebine razstave in celostna podoba: DGDESIGN / Danijela Grgić; koordinatorka projekta: Natalija Polenec; strokovna sodelavka razstave: dr. Tina Palaić; restavraciji: Gregor Kos, Žiga Rehar, mag. Ana Motnikar, Jožica Mandelj Novak; priprava fotografskega gradiva: Blaž Verbič, Miha Špiček; programi in izobraževalne dejavnosti: Sonja Kogej Rus, Katarina Nahtigal; komuniciranje in programi: mag. Maja Kostrić Grubišić, Živa M. Breclj, Maja Kocjan; tehnična podpora: Boštjan Marolt, Kristijan Dolenc Rojko, Silvester Lipovšek, Jan Sintič, Gabrijel Ris; fotografije in slikovno gradivo: SEM, Janez Lomberger, Angelika Hribar, Pokrajinski muzej Kočevje, Pomorski muzej »Sergej Mašera« Piran, Academia Sinica, Zgodovinski arhiv Ljubljana, dr. Nataša Vampelj Suhadolnik, dr. Helena Motoh; avtorji videov: Vladimir Perišić, Drago Kocjančič, Uršula Ana Mrežar, Marko Kumer Murč, Max Frühwirt; AR gradivo in 3D natisnjeni modeli: Max Frühwirt; lasersko izrezana sestavljanka: Gerald Kozicz; jezikovni pregled: dr. Nina Novak Kerbler (slovenski jezik), Kristina Waller / Jezikovna zadruga Soglasnik (angleški jezik); infografika in retuša fotografij: Tit Gomez Grgić / DGDESIGN; izvedba grafičnega oblikovanja: Epigram d.o.o.; partner spremljevalnega programa razstave: Konfucijev inštitut Ljubljana)

297

Utrinek z razstave *Azija sredi Ljubljane: Življenje Skuškov zbirke* (foto Blaž Verbič)

Razstava je predstavila vznemirljivo življenjsko zgodbo Ivana Skuška ml. in Tsuneko Kondō Kawase, prvotnih lastnikov bogate zbirke azijskih umetnin, ki jo hrani SEM, njen večji del pa je bil predstavljen na razstavi. Na ogled je bilo okoli 130 predmetov, ki jih je Ivan Skušek pred dobrimi sto leti pripeljal v Ljubljano.

298

Ivan Skušek ml. je po študiju na trgovski akademiji v Gradcu vstopil v cesarsko kraljevo mornarico, kjer je kmalu napredoval v mornariškega komisarja. Julija 1913 je kot oficir za oskrbovanje (intendant) na avstro-ogrski vojni ladji SMS *Kaiserin Elisabeth* iz pristanišča Pulj odpeljal proti Vzhodni Aziji. Poleti 1914 jih je tam dosegla prva svetovna vojna in po vojni napovedi Japonske Nemčiji in Avstriji se je posadka pridružila nemškim vojakom pri obrambi nemške koncesije na polotoku Shandong. Poraženi mornarji so pristali v ujetništvu na Japonskem, nekateri, med njimi tudi Skušek, pa v Peking. Tudi v prisilnem bivanju (konfinaciji) je Skušek delal kot glavni oficir za oskrbovanje, imel dovoljenje za prost izhod in se lahko svobodno gibal po Peking. Med njegovim bivanjem na Kitajskem (1914–1920) je bil zaradi večjih političnih sprememb in vdora tujih sil trg z umetninami še posebej živahen, kar mu je olajšalo nakupovanje starin. V Peking je spoznal Japonko Tsuneko Kondō Kawase (pozneje se je preimenovala v Marijo Skušek) in se z njo poročil. Leta 1920 se je z njo in njenima otrokoma iz prvega zakona vrnil v Ljubljano, za njima pa je kmalu pripotovala tudi izjemna zbirka kitajskih in japonskih predmetov.

Ivan in Tsuneko sta želela vzpostaviti azijski muzej, odprt za javnost, kar jima ni uspelo. Vse do smrti, Ivan do leta 1947, Tsuneko pa do leta 1963, sta živela med predmeti, ki sta jih pripeljala s Kitajske. Širok krog znancev in prijateljev ter številni drugi obiskovalci njunega doma so pri njima spoznavali kulture in umetnosti Vzhodne Azije. Tsuneko je bila na tem področju še posebej dejavna, veliko je predavala, nastopala na radiu, sodelovala z gledališči, učila japonski jezik in še marsikaj. Že pred drugo svetovno vojno so si številni Ljubljančani k njima prihajali ogledovat zbirko, po vojni pa je njuno stanovanje na Strossmayerjevi ulici v Ljubljani začelo delovati kot neke vrste zasebni muzej – umetnine so prihajali občudovat slovenski in tuji umetniki in intelektualci. Skuška sta številne predmete podarila družini in prijateljem, nekaj pa sta jih bila prisiljena tudi prodati. Od smrti Tsuneko Kondō Kawase leta 1963 zbirko hrani Slovenski etnografski muzej.

Razstava je odpirala vprašanja nastanka zbirke in umetnostnega trga v tedanjem Peking, sledila je prevozu zbirke v Evropo, prikazala je zgodbo družine Skušek in rekonstruirala življenje, vpeto med natlačene predmete v več stanovanjih. Predstavljeni so bili tudi Skuškovih poskusi, da bi zbirka postala samostojen azijski muzej. Prvič po sto letih je bila na razstavi na ogled maketa kitajske stavbe, ki so jo leta 2023 v SEM obnovili strokovnjaki iz Palačnega muzeja v Peking. Pot po razstavi je vodila v rekonstruirano dnevno sobo Skuškovih, kjer so obiskovalci podoživeli izkušnjo stika z vzhodnoazijsko kulturo. Poleg makete in izbranih pohištvenih kosov je bila na ogled še vrsta izjemnih predmetov iz Skuškove zbirke, kot na primer veliko rezljano stojalo z ogledalom, zbirka budističnih kipcev in vezena dvorna oblačila. Posebej je razstavljena tudi zbirka nenavadnih kitajskih predmetov, ki je imela v domu Skuškovih posebno mesto – med njimi so izstopali pribor za uživanje opija, golobje piščali in glasbila. Sklepni del razstave je bil posvečen možnostim, ki jih za raziskovanje in predstavitev muzejskih zbirk odpirajo

sodobne tehnologije. Obiskovalci so si lahko ogledali virtualno simulacijo muzejskega predmeta in proces raziskovanja predmetov s pomočjo 3D-modeliranja.

Razstava je nastala v okviru raziskovalnih projektov *Vzhodnoazijske zbirke v Sloveniji: Vpetost slovenskega prostora v globalno izmenjavo predmetov in idej z Vzhodno Azijo* in *Življenje Skuškovne zbirke: Od dnevne sobe do virtualnega muzeja*. Razstavo je SEM pripravil v sodelovanju z Znanstveno-raziskovalnim središčem Koper, Oddelkom za azijske študije Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani in Inštitutom za arhitekturo in medije Tehniške univerze v Gradcu v Avstriji.

Ples – Živa dediščina Evrope v gibanju (razstavna hiša, 10. oktober 2024–15. junij 2025)

299

(Kustosinji razstave: mag. Anja Jerin, mag. Adela Pukl; avtorji besedil: dr. Rebeka Kunej, dr. Ana Vrtovec Beno (ZRC SAZU, Slovenija); mag. Anja Jerin, mag. Adela Pukl (SEM, Slovenija); dr. Raluca Andrei, dr. Simona Malearov (ASTRA Museum, Romunija); dr. Maria I. Koutsouba (NKUA-SPESS, Grčija), dr. Zoi N. Margari (HFRC-AA, Grčija); dr. Dóra Pál-Kovács (SKANZEN, Madžarska); Tone Erlien Myrvold, Johanna Holmes, Celina Gallo (Sff, Norveška); strokovna pomoč: Fruzsina Arkhely, Eirik Fagerslett, Tone Fegran, dr. Siri Mæland, Espen Mindrebo, Janka Steib, Sjur Viken; prevod v slovenščino: Andreja Šalamon Verbič; jezikovni pregled: Irena Destovnik; angleški jezikovni pregled: Dana Bercu; fotografije: Chariton A. Charitonidis, Boštjan Rous, Konstantinos Dimopoulos, Tone Erlien Myrvold, Balázs Farkas-Mohi, Eleni Filippidou, Georgios Fountzoulas, Celina Gallo, Vasileios Karfis, Drago Kunej, Rebeka Kunej, Zoi N. Margari, Adela Pukl, Urška Glavač Sraka; oblikovanje razstave: Digital Tribe Studio Srl, Sibiu, Romunija; restavriranje razstavljenih predmetov: Gregor Kos, mag. Ana Motnikar, Žiga Rehar, Jožica Mandelj; tehnična pomoč: Boštjan Marolt, Silvester Lipovšek; vizualne vsebine: Peter Vrčkovnik, Mountainattack.com; komuniciranje: mag. Maja Kostrić Grubišić, Živa M. Breclj)

Razstava, ki je nastala v okviru EU projekta *Ples kot nesnovna kulturna dediščina: Novi modeli omogočanja participativnih plesnih dogodkov*, je odstirala vlogo plesne dediščine v vsakdanjem življenju in razumevanje njenega pomena v Evropi. Predstavitev izbranih plesnih skupnosti so dopolnjevali krajši filmi iz Romunije, Belgije, Madžarske, Norveške, Grčije in Slovenije ter ponudili dodaten vpogled v bogato evropsko plesno dediščino. Razstavni plesni prostor je obiskovalce spodbujal k aktivni vključitvi; posebnost razstave je bila projekcija, ki je obiskovalce vabila k učenju osnovnih korakov prekmurskih plesov *sotiš* in *šamarjanka*. To sta še vedno živa plesa v paru, ki se spontano plešeta ob različnih priložnostih, npr. na družinskih srečanjih, porokah, maturantskih plesih in veselicah. Najdlje sta se ohranila v Prekmurju, kjer sta pomemben identifikacijski element lokalnega prebivalstva. Projekcija za učenje plesov je nastala v sodelovanju SEM in članov folklorne skupine *Kulturnega društva MARKO Beltinci*.

Evropski projekt *Ples kot nesnovna kulturna dediščina: Novi modeli omogočanja participativnih plesnih dogodkov (Dance as ICH)*, ki ga je sofinanciral program Evropske unije Ustvarjalna Evropa, je združeval več kot 20 raziskovalcev, kustosov, plesnih učiteljev in arhivarjev iz devetih partnerskih ustanov iz šestih držav, ki so med letoma 2022 in 2025 raziskovali plesno izročilo kot živo dediščino različnih skupnosti.

Gostujoča razstava

France Marolt in njegove zapuščine (razstavna hiša, 10. oktober 2024–26. januar 2025)

(Avtorici razstave: dr. Urša Šivic in mag. Anja Serec Hodžar / GNI ZRC SAZU; besedilo: dr. Urša Šivic; koordinatorka razstave: mag. Adela Pukl; oblikovanje: Darja Klančar, Katja Florjanc; strokovna pomoč: Brane Demec, dr. Franci Hribovšek, dr. Marko Štepec; restavriranje: mag. Ana Motnikar; gradivo: GNI ZRC SAZU in drugi; fotografije: Rudolf Mušič in Špela Šivic; priprava multimedijskih vsebin: Peter Vrčkovnik, Mountainattack.com; komuniciranje: mag. Maja Kostrić Grubišić, Živa Breclj; jezikovni pregled: dr. Marija Klobčar, dr. Marjeta Pisk; prevod: Tanja Kuret, Hana Brezovnik; tehnična pomoč: Boštjan Marolt in Silvester Lipovšek)

300

Razstava je v središče postavila osebnost in delo Franceta Marolta (1891–1951), ki je kot raziskovalec, skladatelj in dirigent pomembno zaznamoval številna področja slovenskega raziskovalnega in kulturnega prostora prve polovice 20. stoletja. Njegova zapuščina dokazuje, da je šlo za preplet raziskovalca in umetnika, ki je bil v glasbo vpet že od mladosti, od konca 20. let prejšnjega stoletja pa je zastavil ključne smernice svojega delovanja v umetniškem, raziskovalnem, pedagoškem in publicističnem delu. Bil je visoko cenjena osebnost, kar dokazujejo vloge v številnih organizacijah in komisijah pa tudi dopisovanja z nekaterimi pomembnimi sodobniki v slovenskem in jugoslovanskem prostoru.

Razstava je orisala zlasti Maroltovo ključno idejo: iskanje tistega folklornega gradiva, s katerim je utemeljeval slovensko nacionalno istovetnost. Njegova veljava in pomen sta se ohranila do danes, predvsem v zborovski in plesno-poustvarjalni umetnosti ter glasbeni folkloristiki, najbolj pa je prepoznan po delovanju Akademске folklorne skupine France Marolt, Akademskega pevskega zbora Tone Tomšič in Glasbenonarodopisnega inštituta ZRC SAZU. Razstava je razkrivala še veliko več o Maroltovem delovanju, med drugim dokumente, ki pričajo o njegovi raziskovalni zagnanosti, predanosti glasbi in iskanju idealov, ki jih je želel doseči z umetnostjo, ter tistih vzgibov, ki so ga vodili v iskanju slovenskosti, izvirnosti in avtentičnosti.

Manjše gostujoče razstave

Plavajoče oblike (razstavna hiša, Atelje SEM, 11.–31. marec 2024)

(Avtorji del: Leonardo Arnej Agić, Vanesa Andrejič, Tisa Bačnik, Ivo Bavec, Neža Bečan, Klemen Bergoč, Zarja Burkeljc, Aljaž Cukjati, Emily Čeperković Čadež, Suri Facheris, Ana Gašperlin, Zara Hrovat, Roza Ivana Intihar, Neca Jazbec, Matic Jensterle, Tia Kadivnik, Luka Krebs, Katja Ločniškar, Maja Lombar, Manca Mesec, Yona Ocegüera Battelino, Lina Oražem, Lucija Pavlin, Kolja Starovojtov, Liza Zrnec, Amanda Zupan Kovčan, Sara Žitnik; mentorji: Andraž Rudi Vrhovšek, Igor Stanko, Neje Stupan, SŠOF; oblikovanje in grafična zasnova razstave: Andraž Rudi Vrhovšek u. d. i. o.; koordinatorki: Sonja Kogej Rus, Katarina Nahtigal; komuniciranje: mag. Maja Kostrić Grubišić)

Razstava je nastala z mislijo na pomembnost slovenske snovne in nesnovne kulturne dediščine, s katero smo povezani. Industrijski oblikovalci vsakodnevno premišlujejo o

življenju v prihodnosti, zato so dijaki in mentorji Srednje šole za oblikovanje in fotografijo (SŠOF) Ljubljana razstavo oblikovali z vidika ohranjanja narave in kreativnosti za najmlajše. Priložnostna razstava je bila odprta na predvečer gregorjevega (11. marec) in je predstavila gregorčke iz naravnih materialov. Oblikovani gregorčki so bili okvir, iz katerega naprej raste otroška domišljija. Izdelani so bili iz naravnih materialov, po prvi plovi pa so se lahko spremenili v uporabne predmete, kot so svečniki, stojala za nakit in igrače.

Edinstven trenutek, enkratna priložnost (upravna hiša, 20. marec–6. maj 2024)

(Razstava Društva Chadō Urasenke Tankokai Slovenija v sodelovanju s SEM)

Fotografska razstava je predstavila utrinke poti čaja v Sloveniji med letoma 2006 in 2024, bistvo minljivih trenutkov in cenjenih mejnikov. Skozi objektiv, prežet z duhom japonskega idioma *Ichigo Ichi-e*, kar pomeni »en čas, ena priložnost«, je razstava vabila gledalce, da objamejo lepoto minljivosti in pomen vsakega minevajočega trenutka. Od umirjenih čajnih obredov do živahnih kulturnih dogodkov je vsaka fotografija odražala predanost članov in članic društva Chadō Urasenke Tankokai Slovenija. Obenem je bila razstava zahvala za odlikovanje, ki ga je Društvu podelilo japonsko Ministrstvo za zunanje zadeve oktobra 2023 za prispevek in širitev japonske kulture v Sloveniji z delovanjem na Poti čaja.

301

Andrej in Marija Štremfelj: Nepalski vrhovi (upravna hiša, 27. maj–31. december 2024)

(Avtorja fotografij: Andrej in Marija Štremfelj; koordinatorka razstave in komuniciranje: mag. Maja Kostrić Grubišić)

Dan Sagarmathe oz. Mount Everesta Nepalci vsako leto obeležujejo 29. maja. Leta 2024 je minilo že 71 let od prvega vzpona na najvišjo goro sveta. Ob tej priložnosti je SEM v sodelovanju z generalnim konzulatom Nepala pripravil fotografsko razstavo alpinističnih vzponov na Mount Everest zakonec Štremfelj, odprtje pa je spremljal pester kulturni dogodek.

Obrazstavni program stalne razstave *Človek in čas: Od ponedeljka do večnosti*

Morje čikov: Človek v času plastike (razstavna hiša, 28. marec 2024–19. maj 2024)

(Avtorici razstave: Alenka Kreč Bricelj in Maja Rijavec, Smetumet; sodelujoči umetniki: Arjan Pregl, Sangara Perhaj, Matej Kocjan - Koco, Tanja Pađan - Kiss the Future, Gala Alica Ostan Ožbolt, Sara Skenderija, Nataša in Katja Skušek; koordinatorka razstave: dr. Nena Židov; videi na razstavi: dijaki ljubljanskih srednjih šol; lektura slovenskih besedil: Jezikovna zadruga Soglasnik; prevodi v angleški jezik: Helena Biffio Zorko; komuniciranje: mag. Maja Kostrić Grubišić, Živa M. Breclj; tehnična pomoč: Boštjan Marolt, Kristijan Dolenc Rojko, Silvester Lipovšek; projekt je podprt s sredstvi Programa ACF v Sloveniji 2014–2021)

Gostujočo razstavo je pripravilo socialno podjetje Smetumet in je bila prva razstava v novem obrazstavnem ciklu *Srečevanja v času* ob stalni razstavi *Človek in čas: Od ponedeljka do večnosti*. Predstavila je prisotnost plastike v morju kot posledico odmetavanja cigaretnih ogorkov – čikov, del razstave pa so bila umetniška dela, intervencije, oblikovalski izdelki in instalacije.

Proizvodnja in uporaba plastičnih izdelkov se je do danes razmahnila do te mere, da ogroža okolje, živali in človeka. Zavržena plastika je v različnih oblikah prisotna na kopnih in vodnih površinah Zemlje. Razstava je opozarjala na pereč problem onesnaževanja okolja zaradi pet bilijonov cigaretnih ogorkov, ki jih ljudje vsako leto odvržemo v naravo, slej ko prej pa končajo v morju. Posamezen cigaretni ogorek lahko zastrupi približno 1000 litrov vode. Ogorki v morju razpadejo v mikroplastiko in škodujejo morskemu ekosistemu, kar je bilo dokazano v več študijah, med drugim v študiji o škodljivosti ogorkov za morske in sladkovodne ribe ter v študiji o škodljivih vplivih cigaretnih ogorkov na rast nekaterih vrst trav in detelje.

Zunanja razstava

Muzeji za izobraževanje in raziskovanje (travnik pred Kavarno SEM, 17. maj–9. september 2024)

(Sodelujoči muzeji: Moderna galerija (MG+MSUM), Muzej novejšje in sodobne zgodovine Slovenije, Muzej športa, Muzej krščanstva na Slovenskem, Narodna galerija, Narodni muzej Slovenije, Prirodoslovni muzej Slovenije, Slovenska kinoteka in Muzej slovenskih filmskih igralcev, Slovenski etnografski muzej, Slovenski gledališki inštitut – Gledališki muzej, Slovenski šolski muzej, Tehniški muzej Slovenije, Vojaški muzej Slovenske vojske, Muzej za arhitekturo in oblikovanje; koordinatorka razstave: Ana Kandare, MAO; komuniciranje: mag. Maja Kostric Grubišić, SEM, Ana Kandare, MAO)

Muzeji smo dinamična izobraževalna središča, ki spodbujamo radovednost, ustvarjalnost in kritično mišljenje. V okviru mednarodnega muzejskega dne, katerega tema je bila *Muzeji za izobraževanje in raziskovanje*, smo državni muzeji s skupno panojsko razstavo plakatov javnost povabili k razmisleku o izobraževanju v prihodnosti. Skupaj smo opozarjali na pomen muzejev kot dinamičnih izobraževalnih ustanov, ki spodbujajo učenje odkrivanja in razumevanja različnih kultur, ter pokazali, da skrbimo za izmenjavo in bogatenje vsakdana ter krepimo vzajemno razumevanje in sodelovanje.

Gostovanja SEM po Sloveniji

Vrbišće šjme (Pavlovčeva galerija v Ilirski Bistrici, 18. januar–14. februar 2024)

(Avtorica razstave: mag. Adela Pukl; kustosa razstave: mag. Adela Pukl, Miha Špiček; strokovni sodelavci razstave: mag. Anja Jerin, dr. Nadja Valentincič Furlan, Blaž Verbič, SEM, Tomaž Prosen, Boris Čekada, KTD Vrbišće Šjme Vrbica)

Razstava Vrbišće šjme je že bila na ogled v SEM v pustnem času leta 2023, leto kasneje pa je gostovala »doma« v Vrbici pri Ilirski Bistrici, od koder so oprave pustnih likov. Te je SEM odkupil leta 2022 za svojo zbirko. Razstavo je SEM pripravil v sodelovanju z Občino Ilirska Bistrica in TIC Ilirska Bistrica.

Triennale rokodelstva (Posavski muzej Brežice, 14. marec–15. maj 2024)

(Medinstitucionalni projekt Koroškega pokrajinskega muzeja, Slovenskega etnografskega muzeja in Muzeja za arhitekturo in oblikovanje; vodja projekta: mag. Tadej Pungartnik, Koroški pokrajinski muzej; kustosinje razstave in avtorice razstavnega besedila: dr. Cvetka Požar / MAO, dr. Tanja Roženbergar / SEM, Maja Vardjan / MAO; zgodba o nožu: Posavski muzej Brežice)

Razstava treh ustanov, ki je bila najprej na ogled v Koroški galeriji likovnih umetnosti, nato v Slovenskem etnografskem muzeju in Muzeju za arhitekturo in oblikovanje, je v letu 2024 gostovala še na Dolenjskem. Triennale rokodelstva predstavlja razstavo sodobnih in inovativnih izdelkov na temeljih bogate kulturne dediščine Slovenije. Razstava je v preoblikovanem konceptu nadgrajevala bogato tradicijo razstav domače in umetnostne obrti v Slovenji Gradcu. Tokratna vsebina je odražala spremenjena razmerja na področju kultur ročnega izdelovanja ter izpostavila aktualnost in relevantnost tovrstnih procesov. Posavski muzej Brežice je kot dodatni del razstave izpostavil zgodbo o nožu – kozolcu Lovra Jurečiča, kovača iz Podbočja, predstavnika mladih rokodelcev, ki preoblikujejo znanje in veščine preteklosti v uspešne zgodbe sedanjosti.

303

Na obisku doma: Podobe naših ljudi, krajev, šeg in navad pred 70 leti (Mestni muzej Idrija, 14. junij–8. september 2024)

(Avtorji razstave: Miha Špiček, Blaž Verbič / SEM, mag. Mirjam Gnezda Bogataj / MMI; fotografije: Dokumentacija SEM)

Razstava, ki je bila plod sodelovanja SEM in Mestnega muzeja Idrija, je nastala v okviru 42. festivala idrijske čipke in je ena izmed mnogih razstav SEM iz večletnega cikla *Na obisku doma*. Z izbranimi fotografijami, risbami, zapiski in predmeti, ki izvirajo s Cerkljanskega in jih kot dragoceno dediščino tradicionalne kulture hrani SEM, je prikazala utrinke iz vsakdanjega življenja idrijsko-cerkljanskih krajev. Gradivo so leta 1954 ustvarili in zbrali kustosi SEM v okviru 11. terenske raziskave tako imenovanih Orlovih terenskih ekip. Izbor gradiva se je po 70 letih hrambe v muzeju za kratek čas tako vrnil v svoje izvirno okolje, kjer je prebivalce teh krajev opomnil na pomen kulturne dediščine njihove preteklosti, ki jo je treba razumeti v sedanjosti in jo ohranjati tudi v prihodnosti.

S projekti, ki so vključevali področje etnologije, so se v idrijskem muzeju pričeli sistematično ukvarjati s prvo zaposlitvijo etnologinje v 80. letih 20. stoletja. Posebno pozornost so namenjali proučevanju lokalnega prostora: načinu življenja v cerkljanskih vaseh in v rudarski Idriji, cerkljanskim laufarjem in klekljanju idrijske čipke. Njihove raziskave in objave so doprinesle tudi k vpisu klekljanja čipk v Sloveniji na Unescov Reprezentativni seznam nesnovne kulturne dediščine človeštva leta 2018. Del razstave je bil zato namenjen predstavitvi klekljaric – tistih, ki so jih v 50. in 70. letih prejšnjega stoletja na terenu v fotografski objektiv ujeli člani Orlovih ekip, in vseh tistih neimenovanih, ki so sklekljale ogromno čipk, danes shranjenih v depoju idrijskega muzeja.

Janez Čebulj: Misijonar, popotnik in pesnik (Muzej krščanstva na Slovenskem, Stična, 20. junij–6. oktober 2024)

(Organizatorji razstave: Muzej krščanstva na Slovenskem, Slovenski etnografski muzej, Kulturno umetniško društvo »Pod lipo« Adergas; kustosa razstave: dr. Marko Frelih, Barbara Rezar Grile)

Z razstavo o misijonarju Janezu Čebulju (1832–1898) se je nadaljeval pregled zgodovine misijonskih dejavnosti, ki jih je v 19. stoletju vodil znameniti misijonar Friderik Irenej Baraga (1797–1868) s sodelavci na območju Velikih jezer v Severni Ameriki. Čeprav sodi Janez Čebulj v ožji krog Baragovih sodelavcev, je njegovo delo slovenski javnosti slabo poznano. Na panojski razstavi je bilo prikazano zgodovinsko ozadje misijona na območju Velikih jezer, Čebuljevo življenje in delo ter ohranjanje spomina na rojaka v občini Cerklje na Gorenjskem. To je bila prva samostojna muzejska razstava o misijonarju, ki si je zelo prizadeval za pravice ljudstev Očipve in Menomini na območju zahodno od Velikih jezer. Čebuljevo delovanje je dobro dokumentirano v ameriških zgodovinskih arhivih, razstava o njegovem delu pa je prikazala, kako so njegovo življenje v drugi polovici 19. stoletja in začetku 20. stoletja spremljali tudi domači tiskani mediji. Pisne vire o njegovem bivanju v Ameriki je dopolnila manjša zbirka predmetov, ki jih je Čebulj poklonil Deželnemu muzeju za Kranjsko leta 1873, danes pa jih hrani Slovenski etnografski muzej. Razstavo je spremljala publikacija *Janez Čebulj: Misijonar, pesnik in popotnik*, ki jo je izdalo Kulturno umetniško društvo »Pod lipo« Adergas.

304

Razstava *Azija sredi Ljubljane: Skušкова zbirka v Slovenskem etnografskem muzeju* na Krakovskem nasipu v Ljubljani (foto Blaž Verbič)

Azija sredi Ljubljane: Skušкова zbirka v Slovenskem etnografskem muzeju (Krakovski nasip, Ljubljana, 18. julij–19. avgust 2024)

(Koordinatorica razstave: mag. Maja Kostric Grubišić; besedila: mag. Maja Kostric Grubišić, Živa M. Breclj / SEM, dr. Helena Motoh / ZRS Koper, prof. dr. Nataša Vampelj Suhadolnik / Oddelek za azijske študije FF UL; fotografije: Blaž Verbič / SEM; asistent fotografije: Svitan Zarjan France Vidrih; grafično oblikovanje: Danijela Grgić / DG DESIGN, Maja Kocjan / SEM; prevod: Helena Biffio Zorko; jezikovni pregled: Paul Steed)

Razstava na Krakovskem nasipu je predstavila fotografije izbranih detajlov mojstrov in iz zbirke muzeja, ki so si jo obiskovalci lahko v živo ogledali na veliki razstavi *Azija sredi Ljubljane: Življenje Skuškov zbirke*.

Utrinki vzhodnoazijske umetnosti – Skušкова zbirka (ZRS Koper, 8.–23. november 2024)

305

(Koordinatorica razstave: mag. Maja Kostric Grubišić / SEM in dr. Helena Motoh / ZRS Koper; besedila: mag. Maja Kostric Grubišić, Živa M. Breclj / SEM, dr. Helena Motoh / ZRS Koper, prof. dr. Nataša Vampelj Suhadolnik / Oddelek za azijske študije FF UL; fotografije: Blaž Verbič / SEM; asistent fotografije: Svitan Zarjan France Vidrih; grafično oblikovanje: Danijela Grgić / DG DESIGN, Maja Kocjan / SEM; prevod: Helena Biffio Zorko; jezikovni pregled: Paul Steed)

Del panojske razstave *Azija sredi Ljubljane: Skušкова zbirka v SEM*, ki je bila poleti 2024 na ogled na Krakovskem nasipu v Ljubljani, je gostoval v Centru humanističnih znanosti Znanstveno-raziskovalnega središča Koper. Ob odprtju panojske razstave v Kopru je imel gostujoči raziskovalec kitajske umetnosti dr. Zhou Weiqiang iz Palačnega muzeja v Hongkongu predavanje »Simboli v kitajski umetnosti«. Dr. Zhou Weiqiang se kot strokovnjak za digitalizacijo in vizualizacijo kitajskih predmetov raziskovalno ukvarja s tehnično zgodovino, predvsem z astronomskimi instrumenti in zgodovinskimi tipi različnega orožja. Dogodek je potekal v sodelovanju ZRS Koper, Oddelka za azijske študije FF UL in Slovenskega etnografskega muzeja.

Gostovanja razstav SEM v tujini

Čebelarstva kultura in umetnost Slovenije (Muzej lepih umetnosti v Xi'an, Kitajska, 30. september 2024–1. marec 2025)

(Avtorici in kustosinji razstave: Barbara Sosič in dr. Bojana Rogelj Škafar; restavracija: Gregor Kos, Žiga Rehar, Ana Motnikar; koordinatorica razstave: mag. Maja Kostric Grubišić; arhitektura in oblikovanje razstave: Muzej lepih umetnosti v Xi'an, Kitajska)

V letu 2024 je SEM po dolgotrajnih usklajevanjih uspešno izvedel večje sodelovanje in gostovanje na Kitajskem z razstavo *Čebelarstva kultura in umetnost Slovenije*. Z izborom predmetov in besedila je bila Slovenija predstavljena kitajski javnosti kot domovina avtohtone kranjske čebele in odličnih čebelarjev z večstoletno tradicijo. Razstava je izpostavila tudi ljudsko umetnost – ne le kot izraz čebelarstva kulture, temveč načina življenja večinskega slovenskega prebivalstva v 19. stoletju. Hkrati je pripovedovala o vrhunski in edinstveni ustvarjalnosti na slovenskih tleh in z avtentičnimi predmeti kitajskemu občinstvu približala izjemno kulturno dediščino Slovenije.

Slovenci se s čebelarstvom ponašamo kot s »poezijo kmetijstva«. Pri tem igra pomembno vlogo prav avtohtona kranjska čebela, ki je danes zaradi številnih izjemnih lastnosti druga najbolj razširjena čebelja pasma na svetu. Vsebina razstave je orisala pomen čebel, ki so jih ljudje od nekdaj cenili zaradi medu in voska ter so kot oprashaevalke ključne za proizvodnjo hrane. Predstavljeni so bili izvrstni slovenski čebelarji, ki jim je čebelarstvo način življenja, s poudarkom, da čebelarstvo uči človeka vrednot, kot so odgovornost, vztrajnost, skromnost, delavnost in ljubezen do narave. Visok nivo čebelarskega znanja in vrednot se v Sloveniji prenaša iz roda v rod v družinah in čebelarskih društvih. Na ogled je bil tudi AŽ panj, izum velečebelarja Antona Žnidaršiča (1874–1947). AŽ panj velja za »slovensko blagovno znamko«, saj ga uporablja več kot 90 odstotkov slovenskih čebelarjev. Je popolnoma prilagojen slovenskemu tradicionalnemu čebelarjenju v čebelnjakih, omogoča preprosto prevažanje na različne paše, kranjski čebeli zagotavlja odlične pogoje za uspevanje, čebelarjem pa olajša delo in omogoča pridelavo kakovostnega medu in voska. Zaradi svoje priročnosti se je AŽ panj uveljavil tudi v svetu.

Izvirno slovensko umetniško obliko na razstavi so predstavljale panjske končnice s številnimi verskimi in posvetnimi podobami iz vsakdanjega življenja. Te so se začele pojavljati v drugi polovici 18. stoletja in so edinstvena posebnost slovenske kulturne dediščine. Slovenski etnografski muzej hrani največjo zbirko v državi, ki obsega več kot 770 panjskih končnic, v Xi'anu pa jih je bilo na ogled 60.

Razstava je opozorila tudi na dejstvo, da je bil na pobudo Slovenije 20. maj razglašen za svetovni dan čebel. Čebelarstvo je od leta 2018 vpisano v državni Register nesnovne kulturne dediščine, čebelarstvo v Sloveniji kot način življenja pa je vpisano tudi na Unescov Reprezentativni seznam nesnovne kulturne dediščine človeštva (2022).

Izdelovanje papirnatih rož (Slovenski muzej in arhivi, Cleveland, ZDA, 4. junij–5. september 2024)

(Avtorici razstave: mag. Anja Jerin, dr. Nena Židov; grafično oblikovanje: Darja Klančar)

Na panojski razstavi je bila predstavljena dediščina izdelovanja papirnatih rož v Sloveniji skozi zgodovino do danes, ko se s to rokodelsko obrtjo ukvarjajo številni posamezniki in posameznice.

Slovenija na Unescovem Reprezentativnem seznamu nesnovne kulturne dediščine človeštva (Guangzhou, Kitajska, 20. april 2024–2. julij 2024, in Hošiminh, Vietnam, 17. junij–2. julij 2024)

(Avtorici razstave: mag. Anja Jerin, dr. Nena Židov; grafično oblikovanje: Darja Klančar)

Na razstavi, ki je bila na ogled na Kitajskem in v Vietnamu, je bila predstavljena nesnovna kulturna dediščina Slovenije, ki je bila do konca decembra 2023 vpisana na Unescov Reprezentativni seznam nesnovne kulturne dediščine človeštva.

Virtualni sprehodi

SEM kontinuirano in trajno arhivira večje razstave v obliki videov in virtualnih sprehodov, s katerimi obiskovalcem omogoča še popolnejšo izkušnjo razstave pred obiskom, po obisku ali med obiskom muzeja, še posebno pa pridobi na dokumentarni vrednosti po zaprtju razstav. Gre za močno iskan in uporabljen vir na spletni strani muzeja, ki hkrati omogoča ogled razstave tudi osebam z oviranostmi (dostopnost). V letu 2024 je SEM pripravil dva virtualna sprehoda po razstavah, ki sta dostopna na spletni strani muzeja.

Mi za mizo: Od snovnega do simbolnega (15. november 2024–)

<https://www.etno-muzej.si/sl/razstave/mi-za-mizo-od-snovnega-do-simbolnega-0>

307

(Avtorica razstave: mag. Polona Sketelj; strokovni sodelavec: Blaž Verbič; virtualizacija: Tomislav Király / Pano 360)

Človek in čas: Od ponedeljka do večnosti (29. november 2024–)

<https://www.etno-muzej.si/cc/>

(Avtorji razstave: mag. Ralf Čeplak Mencin, mag. Gregor Ilaš, Katarina Nahtigal, Natalija Polenec, dr. Tanja Roženbergar, mag. Polona Sketelj, dr. Nadja Valentinčič Furlan, Blaž Verbič, dr. Janja Žagar, dr. Nena Židov; zasnova videa: mag. Maja Kostrič Grubišič; grafično oblikovanje podnapisov: Maja Kocjan; video produkcija: Peter Vrčkovnik, mountainattack.com; virtualizacija: 360pano.si)

Prireditvena dejavnost SEM v letu 2024

Slovenski etnografski muzej pri oblikovanju programa sledi svojemu poslanstvu z osredotočenostjo na aktualne razstave, ki jih z dodatnimi programi še pogloblja in prilagaja različnim ciljnim publikam. Program pripravljamo ciljno za različne starostne in interesne skupine.

Pregled programa po mesecih

Novo prireditveno leto se je pričelo 6. januarja z *Ustvarjalno delavnico Malega mojstra: Prepletanje vrvic na japonski način*, na kateri so otroci ob novi razstavi *Človek in čas: Prvih 100* s Katarino Nahtigal in Tejo Props spoznavali japonsko tehniko pletenja kumihimo. Dr. Marko Frelj je 11. januarja izvedel zadnje javno vodstvo po razstavi *Sveti konji – nebesni jezdec* pred njenim zaprtjem. V letu 2024 smo ponovno organizirali seminar o ljudskem plesu za vzgojitelje in učitelje, ki ga vodita Sonja Kogej Rus in mag. Mojca Leben. Prvo srečanje z naslovom *Ljudski ples in pesem za sodobni čas: Dolgčas ali izziv?* je potekalo 15. januarja. Katarina Nahtigal, Irena Plešivčnik in Enja Zobarič so 18. januarja na razstavi *Triennale rokodelstva*, pred delom *Gozd* skupine Kreativnice, pripovedovale ljudske pravljice o bajnih bitjih, ki živijo v gozdovih, in sicer v sklopu pripovedovalskega cikla za otroke *Rdeča nit*, s podnaslovom *Oče Kač, vila in gozdni*

mož. 24. januarja so si obiskovalci lahko ogledali premierno predstavitev kratkega filma *Babištvo: Znanje, veščine in prakse* (raziskava, pogovor in scenarij Zalka Drglin, snemanje, režija in montaža Peter Vrčkovnik, produkcija Ministrstvo za kulturo, 2023, 19 min.), ki je nastal po uspešnem vpisu babištva na Reprezentativni seznam nesnovne kulturne dediščine človeštva. Sledila je okrogla miza o statusu babic v slovenskem zdravstvu.

Prva polovica februarja je bila pustno obarvana: 3. februarja je potekala *Ustvarjalna delavnica Malega mojstra: Pustne maske*, 8. februarja, na kulturni praznik v SEM, pa *Ustvarjalna delavnica Malega mojstra: Pustne maske med nami!* Delavnici so izvedle Nina Dečko, Pia Kučič in Katarina Nahtigal. Na ta dan odprtih vrat so bili obiskovalci tradicionalno vabljeni k branju Prešernove poezije v avli muzeja, ob odprtju razstave *Ponikovske mačkare* je nastopil Jernej Oblak na harmoniki. 15. februarja so na *Rdeči niti: Vandranje po svetu* otroci in njihovi spremljevalci poslušali ljudske pravljice, ki so jih pripovedovale Sonja Kogej Rus, Katarina Nahtigal in Irena Plešivčnik ob izbranih predmetih iz zunajevropskih zbirk na razstavi *Človek in čas: Prvih 100*.

308

Ustvarjalna delavnica Malega mojstra: Gregorčki, SEM, 9. marec 2024 (foto Maja Kostrić Grubišić)

4. marca je potekal drugi sklop seminarja za učitelje in vzgojitelje *Ustvarjamo z ljudskim plesom*. Tradicionalna marčevska *Ustvarjalna delavnica Malega mojstra: Gregorčki* je potekala 2. in 9. marca – pri izvedbi so Nini Dečko, Lizi Guštin, Pii Kučič in Enji Zobarič pomagale tudi dijakinje SŠOF Ljubljana, ki so s svojimi gregorčki iz naravnih materialov sodelovale tudi na priložnostni razstavi *Plavajoče oblike*. Na predvečer gregorjevega je zaradi visokega vodostaja Gradaščice v SEM potekala tudi prireditev *Pozdrav pomladi – Gregorčki* z vrsto izobraževalnih in ustvarjalnih delavnic, akrobatsko predstavo in glasbeno predstavo Ribiča Pepeta, ki jo organizira Staroljubljanski zavod za

kulturo. 19. in 20. marca sta Oddelek za azijske študije FF UL in ZRS Koper v sodelovanju s SEM v okviru projekta *Osiroteli predmeti* v muzeju organizirala mednarodni simpozij in delavnico o japonskih vezenih paravanih. Na *Rdeči niti: Slavčki, goske in zlate ptice* so otrokom ob kozmični ari iz Paragvaja, ki je razstavljena na razstavi *Med naravo in kulturo*, ljudske pravljice o pticah pripovedovale Sonja Kogej Rus, Katarina Nahtigal in Karin Robin. Za odrasle se je pripovedovalo 28. marca ob odprtju razstave *Morje čikov: Človek v času plastike* – z osebnimi zgodbami na temo onesnaževanja okolja so se predstavili Marin Medak, Lenart Ivančič, Katarina Nahtigal, Karlo Hmeljak in Irena Fonda ter avtorici razstave Alenka Kreč Bricelj in Maja Rijavec, Smetumet, program je povezovala Ana Duša.

V sklopu razstave je 6. aprila Alenka Kreč Bricelj vodila *Ustvarjalno delavnico Malega mojstra: Tiskamo z morsko plastiko*. 8. aprila je potekal še tretji sklop seminarja za učitelje in vzgojitelje *Plesna dediščina v vzgojnih in učnih programih*. V aprilu sta v Ateljeju SEM potekali dve delavnici za odrasle, ki sta bili del partnerskega projekta *Migrantour: Poti in vezi* pod vodstvom društva Terra Vera in v sodelovanju z zavodoma Oloop in Škratelj ter Oddelkom za umetnost, oblikovanje in gledališče OsloMet. 9. aprila je ukrajinska rokodelka Olena Ushakova izvedla *Nitke magije: Ukrajinske tekstilne lutke*, 18. aprila pa turški tekstilni ustvarjalki Ash Sezgin in Ayşe Baloğlu *Kvačkan amulet: Moč pogleda*. Isto popoldne so na *Rdeči niti: Rog, pastir in planina* na razstavi *Človek in čas: Prvih 100* pripovedovale pravljice Sonja Kogej Rus, Katarina Nahtigal in Enja Zobarič. 20. aprila je Konfucijev inštitut v sodelovanju s SEM na *Mednarodni dan kitajskega jezika in kulture* organiziral delavnico kitajske kaligrafije za otroke in odrasle pod vodstvom učiteljev Konfucijevega inštituta Ljubljana, predstavitev tradicionalnega kitajskega plesa in kostuma ter tai či predstavo. S tem dogodkom smo začeli napovedovati bližajočo razstavo *Azija sredi Ljubljane: Življenje Skuškov zbirke* (v nadaljevanju skrajšano *Azija sredi Ljubljane*).

Po januarski premieri filma o babištvu je združenje Naravni začetki v sodelovanju s SEM 14. maja izvedlo prvi *Babiški kafé* – pogovor z babico Nino Radin, in 29. maja drugi *Babiški kafé* – pogovor z babico Špelo Rebernak. 15. maja je v muzeju v sodelovanju s Konfucijevim inštitutom potekalo tekmovanje v kitajskem jeziku za študente in dijake. Druga sezona *Rdeče niti* se je zaključila 16. maja na razstavi *Popotovanje spominov preko krajin Alžirije v 60. letih 20. stoletja* – pravljice iz severne Afrike so na dogodka s podnaslovom *Pametna žena, lev in vodni duh* zopet pripovedovale Sonja Kogej Rus, Katarina Nahtigal in Enja Zobarič. Ob dnevu odprtih vrat na mednarodni muzejski dan 18. maja sta imeli avtorici Alenka Kreč Bricelj in Maja Rijavec iz društva Smetumet javno vodstvo po razstavi *Morje čikov: Človek v času plastike*, dr. Tina Palaić po razstavi *Prepletenost svetov: Zunajevropske zbirke v obdobju neuvrščenosti* (v nadaljevanju skrajšano *Prepletenost svetov*), otroci in družine pa so se lahko udeležili delavnice *Kranjska sivka in druge čebelice*, na kateri so z Lizo Guštin izdelovali naprstne lutke. 20. maja je Barbara Sosič, kustosinja za kmečko gospodarstvo in promet, v okviru Mednarodne zveze kmetijskih muzejev AIMA organizirala webinar ob svetovnem dnevu čebel. 24. in 25. maja je v muzeju gostoval tudi festival Druga godba: ustvarjalka Hiram Salsano iz južne Italije je imela najprej glasbeno delavnico pesmi in plesov, naslednji dan pa koncert na muzejski ploščadi. Glasbeno obarvano je bilo tudi odprtje razstave *Azija sredi Ljubljane*,

na katerem je nastopila Nagisa Moritoki Škof z japonsko tradicionalno glasbo na kotu. 30. maja je imela dr. Tina Palaić drugo javno vodstvo po razstavi *Prepletenost svetov*, po vodstvu pa sta se na dogodku *Slovenija je postala moja (druga) domovina* skupaj z Alyo Elouissi pogovarjali z gosti Koki Veber, Arkanom Al Nawasom in Robertom Yebuahom.

Skuškovni predmeti s svojo motiviko so bili navdih za *Ustvarjalno delavnico Malega mojstra: Zmaji: Igra svetlobe in senc*, ki sta jo izvedli Jitske Hartmans in Enja Zobarič. 12. junija je na razstavi *Med naravo in kulturo* potekala predstavitev knjige *Skrivno življenje krav* avtorice Rosamund Young, na kateri je poleg prevajalke Marjete Albinini, urednika Zdravka Duše in direktorja Medium Žirovnica Mirana Dolarja sodelovala tudi Barbara Sosič, ki je napisala spremno besedo h knjigi. Na Poletno muzejsko noč 15. junija so otroci z Julijo Budič in Lizo Guštin na ustvarjalni delavnici *Moja poletna noč* po vzoru Tsuneko Kondo Kawase izdelali pahljače, obiskovalci so se lahko udeležili dveh javnih vodstev – po razstavi *Prepletenost svetov* je vodil dr. Marko Frelih, po *Aziji sredi Ljubljane* pa doc. dr. Helena Motoh. Na ploščadi pred muzejem je potekal *Rokodelski SEMenj*, ki sta ga organizirali Nina Dečko in Anja Jerin. Na njem so se predstavili izbrani rokodelci, ki so kot nosilci vpisani v Register NKD in prodajajo svoje izdelke v Trgovini SEM.

Poleti smo že tradicionalno v drugem tednu julija in predzadnjem tednu avgusta za otroke med 6. in 12. letom organizirali *Počitniški 3M*, celotedenski program muzejev na Metelkovi: Muzeja sodobne umetnosti Metelkova, Narodnega muzeja Slovenije, Slovenske kinoteke, SEM-a in Lončarskega ateljeja SEM.

Počitniški 3M, SEM, julij 2024 (foto Živa M. Brecelj)

Med 17. in 20. septembrom so potekali *Dnevi odprtih vrat SEM za pedagoške delavce*, na katerih sta Sonja Kogej Rus in Katarina Nahtigal delavcem iz vzgojno-izobraževalnih zavodov predstavljali muzejske pedagoške programe in nov razstavni program. Jesenski program smo sicer odprli s slovesnostjo ob novi stalni razstavi *Človek in čas: Od ponedeljka do večnosti* 18. septembra, na kateri je spregovorila ministrica za kulturo RS dr. Asta Vrečko, DJ Belo smetje je vrtel uspešnice zadnjih sto let, ples skozi čas pa so predstavile plesalke Plesne šole Kazina. 24. septembra smo nadaljevali z *Babiškim kafejem* in gostili babico Sabino Oblak. 26. septembra sta po razstavi *Azija sredi Ljubljane* obiskovalce zopet popeljali prof. dr. Nataša Vampelj Suhadolnik in doc. dr. Helena Motoh, 29. septembra je Katarina Nahtigal vodila po razstavi *Človek in čas: Od ponedeljka do večnosti*, Sonja Kogej Rus pa je pripravila *Ustvarjalno delavnico Malega mojstra: Jesen je tu!* 27. septembra je v organizaciji Filozofske fakultete UL, SEM in Folk Slovenija potekala okrogla miza o glasbenem in plesnem jedru nesnovne kulturne dediščine ter koncert Folk Slovenija Ljudske glasbene prakse kot nesnovna kulturna dediščina. Na pogovoru so sodelovali izvajalka in skrbnica notranjske in slovenske glasbene tradicije Ljuba Jenče, raziskovalka plesne kulture dr. Rebeka Kunej z Glasbenonarodopisnega inštituta ZRC SAZU, etnomuzikolog prof. dr. Svanibor Pettan s Filozofske fakultete UL in kustosinja SEM ter predstavnica Koordinatorja varstva nesnovne kulturne dediščine dr. Nena Židov. Pogovor je vodil etnolog prof. dr. Rajko Muršič z Oddelka za etnologijo in kulturno antropologijo FF UL.

Zaradi velikega zanimanja v aprilu smo 3. oktobra organizirali nadaljevalno delavnico za odrasle *Kvačkan amulet: Moč pogleda* s turškima ustvarjalkama. 8. oktobra smo obeležili 60-letnico ustanovitve Muzeja neevropskih kultur Goričane z novim javnim vodstvom prof. dr. Nataše Vampelj Suhadolnik in doc. dr. Helene Motoh po *Aziji sredi Ljubljane* ter s filmskim večerom z obujanjem spominov, na katerem smo pokazali filme *Boris Kuhar 1929–2018*, *Afriške maske* in *Kulturne diagonale: Predkolumbijska umetnost Peruja*. 10. oktobra je odprtje razstav *Ples – Živa dediščina Evrope v gibanju* in *France Marolt in njegove zapuščine* (v sodelovanju z Glasbenonarodopisnim inštitutom ZRC SAZU) obogatila folklorna skupina Kulturnega društva MARKO Beltinci s plesno delavnico sotiša in šamarjanke. 12. oktobra je potekala *Ustvarjalna delavnica Malega mojstra: Glasbilo deževnik*, ki sta jo vodili Katarina Nahtigal in študentka Hana Barši Palmić. 15. oktobra je v *Babiškem kafeju* gostovala babica Tea Bevk. Že tretja sezona pripovedovalskega cikla *Rdeča nit* se je pričela 17. oktobra – na dogodku s podnaslovom *Minja, suknjič in tesarski mojster* so kitajske ljudske pravljice pripovedovale Jitske Hartmans, Katarina Nahtigal in Enja Zobarič. V okviru Sekcije za izobraževanje in komuniciranje Skupnosti muzejev Slovenije je Slovenski gledališki inštitut v sodelovanju s SEM 21. oktobra v muzeju organiziral izobraževanje za muzejske in gledališke pedagoge z gledališko pedagoginjo Claudio Bühlman.

Delavnica za odrasle *Kvačkan amulet: Moč pogleda*, SEM, 3. oktober 2024
(foto Katarina Nahtigal)

9. novembra so člani Kulturnega društva MARKO Beltinci na *Delavnici Malega mojstra: Plesni koraki Prekmurja* otroke naučili plesati prekmurska plesa sotiš in šamarjanko, ki sta vpisana tudi v Register nesnovne kulturne dediščine. 12. novembra sta potekala pogovorni večer *Vzhodna umetnost in Skuškov zbirka* s kitajskima kustosoma Guo Fuxiangom in Zhou Weiqiangom iz Palačnega muzeja v Pekingu in Hongkongu, ter javno vodstvo prof. dr. Nataše Vampelj Suhadolnik in doc. dr. Helene Motoh po *Aziji sredi Ljubljane*. Prireditev *Rdeča nit: Sonce in luna* je potekala 21. novembra na razstavi *Človek in čas: Od ponedeljka do večnosti*; v prvi razstavnici sobi z vprašanjem *Ali čas kroži?* so pripovedovale Sonja Kogej Rus, Katarina Nahtigal in Enja Zobarič. 28. novembra je potekalo prvo javno vodstvo po novi razstavi *Maksim Gaspari: Ustvarjene podobe naroda* (v nadaljevanju *Maksim Gaspari*), obiskovalce je vodila Sonja Kogej Rus. Pred prvo adventno nedeljo 30. novembra so otroci na *Ustvarjalni delavnici Malega mojstra: Adventni venčki* ustvarjali s Katarino Nahtigal, Nino Dečko in Jitske Hartmans.

Na Ta veseli dan kulture 3. decembra, ko v muzeju poteka dan odprtih vrat, sta imeli avtorici razstave dr. Urša Šivic in mag. Anja Serec Hodžar javno vodstvo po razstavi *France Marolt in njegove zapuščine*, akademska slikarka Katja Pori pa je imela slikarsko delavnico *Živali, sadje in moda* za otroke. Prvo javno vodstvo avtorice razstave dr. Bojane Rogelj Škafar po razstavi *Maksim Gaspari* 12. decembra so popestrile pevke skupine Cintare. Na tej razstavi smo 19. decembra tudi praznično zaključili prireditveno leto na *Rdeči niti: Ajdovska deklica, berač in kralj Matjaž* – pred izbranimi Gasparijevimi slikami sta pripovedovali Sonja Kogej Rus in Katarina Nahtigal.

Muzej je imel poleg že omenjenih dni odprtih vrat prost vstop vsako prvo nedeljo v mesecu. Na pustni torek so imele prost vstop vse pustne maske, v tednu študentske kulture 2024 v SEM med 28. in 31. majem vsi študenti, družine pa v Tednu družine 2024 med 15. in 22. majem ter v Tednu otroka med 8. in 13. oktobrom. Podaljšan delovni čas ob četrkih, ko je muzej odprt do 20. ure, smo pogosto izkoristili za odprtja razstav ali organizacijo javnih vodstev in drugih dogodkov.

Muzej s svojim programom sodeluje pri akcijah in projektih, kot so Dnevi evropske kulturne dediščine, Z igro do dediščine, Kulturni bazar, LUV fest (Festival ljubezni, umetnosti in vandranja), Teden ljubljanskega turizma ipd.

Obiskovalci prireditvenih dejavnosti SEM 2024 v številkah in programi za organizirane skupine 313

V sklopu pedagoških programov smo izvedli skupno 308 dogodkov. Poleg že omenjenih, ki so bili namenjeni širši javnosti, smo izvajali še programe za organizirane skupine otrok in mladine: interaktivne programe za vrtčevske skupine, programe za osnovnošolce, rojstnodnevna praznovanja, vodstva po stalnih in občasnih razstavah za srednješolce in študente, projektne dneve Plavajoče oblike – gregorčki, Kulinarika kot del kulturne dediščine ter Simboli in dediščina, programa Muzej kot prostor za aktivno državljanstvo in Sledi skozi muzejske zbirke: Karierni razvoj za študente ter mentorstva študentom in dijakom na praksi in pri magistrskih nalogah.

V sklopu andragoških programov smo izvedli 162 dogodkov. Poleg javnih dogodkov so v muzeju potekala še vodstva za organizirane skupine odraslih, srečanja delovne skupine Koordinatorja NKD in delovne skupine za Rokodelstvo, Srečanje slovensko-kitajskega poslovnega sveta Gospodarske zbornice Slovenije s koncertom kitajske virtuoziinje na pipi in guqinu Chen Yu, dan specialnih knjižnic, programi za udeležence Začetne integracije priseljencev Javnega zavoda Cene Štupar, tečaj integracije v slovensko družbo, ki ga pripravlja Slovenska filantropija, sprejem slovenskih paraolimpijcev, tečaj japonske tradicionalne priprave in pitja čaja Čado, celoletno mentorstvo kulturnim mediatorjem SEM ter program Zgodbe in misli o času Univerze za tretje življenjsko obdobje v Ljubljani – Skupine za kreativno pisanje pod mentorstvom Neli Filipić in dr. Janje Žagar.

Projekti 2024

EU projekti

- Projekt *Sledovi kot agenda za raziskovanje podnebnih sprememb, tehnologij in družbene pravičnosti TRACTS* (*Trace as a Research Agenda for Climate Change, Technology Studies, and Social Justice TRACTS*); 28. oktober 2021–27. oktober 2025 (program COST Action).
- Projekt *Ples kot nesnovna kulturna dediščina: Novi modeli omogočanja participativnih plesnih dogodkov* (*Dance as ICH: New Models of Facilitating Participatory Dance Events*); junij 2022–november 2025 (program Ustvarjalna Evropa).
- Projekt *Združimo se! Spodbujanje socialno vključujočega izobraževanja o podnebnih spremembah za odrasle* (*Come Together! Fostering Socially Inclusive Climate Education for Adults*); 13. november 2023–12. november 2025 (program Erasmus+).

314

ARIS program in projekti

- *Etnološke raziskave kulturnih znanj, praks in oblik socialnosti*; 1. januar 2022–31. december 2027.
- *Biti evropski in protikolonialen: Utopični realizem jugoslovanskega neuvrščenega internacionalizma*; 1. oktober 2023–30. september 2026.
- *Življenje Skuškov zbirke: Od dnevne sobe do virtualnega muzeja*; 1. oktober 2023–31. oktober 2026.
- *Vonj in nesnovna kulturna dediščina*; 1. julij 2024–30. junij 2027.